

ምዕራፍ ስምሰት

የሀገር ፍቅር

የምዕራፍ ዓላማዎች፡ ይህንን ምዕራፍ ተምረህ/ ተምረሽ ስታጠናቅቅ/ስታጠናቅቁ፤

- የሕዝብና የሀገርን ትክክለኛ ታሪኮችና ባህሎች ጠንቅቆ በመገንዘብ ስዲሱን የሀገር ፍቅር ስሜት ታዳብራለህ/ ታዳብራለሽ።
- የጋራ ደኅንነትን ሲያናገሩ የሚችሉ ስፍራዎችን ጉጂ ልማዶችን ትዋጋለህ/ትዋጊዋለሽ።

5.1 የሀገር ፍቅር

5.1.1 የአዲሱ የሀገር ፍቅር ስሜት መገለጫዎች

- የሀገር ፍቅር ስሜት መገለጫ ሊሆኑ ከሚችሉት መካከል ጥቂቱን ዘርዝሩ።

የሀገር ታሪክ፤

የ “ሕያው ተስፋ” ትምህርት ቤት የ7ኛ ክፍል ተማሪዎች ስለ ሀገራቸው ታሪክ ገለጻ እንዲሠጡ ጠየቀው አንድ የታሪክ ምሁር ጋብዘዋል። ምሁሩ ገለጻ እንዲሰጡበት የተሰጣቸው ርዕስ “አዲሱን የሀገር ፍቅር ስሜት ማዳበር” የሚል ነው። ምሁሩ ገለጻቸውን እንዳጠናቀቁ ተማሪዎች የተለያዩ ጥያቄዎችን አቀረቡላቸው።

ጥያቄ፡ እንደጠይቅ ስለተፈቀደልኝ አመሠግናለሁ። ለመሆኑ የሀገር ፍቅር ስሜትን አዲስና አሮጌ ብለን እንዴት ልንከፍለው እንችላለን?

መልስ፡ ጥያቄው መሠረታዊ ነው። ከአሁን በፊት በነበሩት ሥርዓቶች እንዲዳብር ይፈለግ የነበረው የሀገር ፍቅር ስሜት በዋናነት የሕዝቦችን ታሪክ፣ ቋንቋ፣ ሃይማኖት፣ አመለካከትና ሥነ-ልቦናን ማዕከል ያደረገ አልነበረም።

ይልቁንም በበርካታ አጋጣሚዎች ስለ ሀገር ፍቅር ስሜት ሲገለፅ የኖረው የሀገሪቱ ተፈጥሯዊ የመልክዓ ምድር አቀማመጥ ማለትም፣ ወንዙን፣ ተራራውን፣ እፅዋትን፣ ወዘተ ማዕከል በማድረግ ነበር። አዲሱ የሀገር ፍቅር ስሜት መዳበር አለበት የሚባለው ይህንን አንድ አቅጣጫ ብቻ የሚያንፀባርቅ አመለካከትን በማረም ብሔሮችን፣ ብሔረሰቦችንና ሕዝቦችን ያማከለ የሀገር ፍቅር ስሜት ነው።

ጥያቄ፡ እያንዳንዱ ዜጋ አዲሱን የሀገር ፍቅር ስሜት በተግባር ማሳየት የሚኖርበት ለእንዴት ነው?

መልስ፡ አዲሱ የሀገር ፍቅር ስሜት መዳበር የሚገባው ቤተሰብን ከመውደድና ከማክበር ጀምሮ ነው። ከዚያም ከፍ ሲል የአካባቢንና የሀገርን ታሪክ በሚገባ ማወቅና ማክበር ከዜጎች ሁሉ ይጠበቃል። የሀገር ታሪክ የብሔሮች፣ የብሔረሰቦችና የሕዝቦች ታሪክ ነው። የሀገር ፍቅር የሚገለጸው እያንዳንዱ ዜጋ የአቅሙን ያህል ለሕዝብ ጠቃሚ የሆኑ አርአያነት ያላቸውን ተግባሮች በማከናወን ጭምር ነው። የራሱን ባህልና ታሪክ የሚያከብር ዜጋ የሌሎች ወገኖቹን ቋንቋ፣ ባህልና ታሪክ ያከብራል።

ጥያቄ፡ ካሁን ቀደም የተዛባውን የሕዝቦችን ታሪክ እንዴት ማስተካከል እንችላለን?

መልስ፡ ቀደም ባሉት ሥርዓተ መንግሥታት የነበሩ መሪዎች ቅድሚያ ይሠጡ የነበረው ለራሳቸው ክብር፣ ዝናና ሥልጣን እንጂ የሕዝብን ታሪክ ማዕከል በማድረግ አልነበረም። በነገሥታቱ የአገዛዝ ሥርዓት ወቅት ወታደራዊ የሥልጣን ምንጭ ሕዝብ ሳይሆን በዘርሐረግ የሚገኝ ተደርጎ ይታመን ነበር። በኋላም የመጣው ወታደራዊ አገዛዝ የሕዝቦችን ታሪክ ወደ ጎን

በመተው ትኩረት ሲሰጥ የነበረው ለመሬቱ፣ ለወንዙ፣ ለሸንተረሩ ወዘተ... ብቻ ነበር። በመሆኑም በእነዚህ ሥርዓቶች ውስጥ የተጻፉት አብዛኞቹ ታሪኮች የሕዝቦችን ታሪክ ማዕከል አድርገው የተጻፉ አልነበሩም። ይህ ችግር የሚስተዋለው በጽሑፍ በቀረቡት ታሪኮች ላይ ብቻ ሳይሆን በልማድ ይነገሩ በነበሩ አፈ-ታሪኮች ጭምር ነበር። በተያያዘነው አዲሱ የዴሞክራሲ ሥርዓት ግንባታ ሂደት ውስጥ ግን ትክክለኛው የሕዝቦች ታሪክ ሲጻፍ ስህተቶቹ እየታረሙና እየተስተካከሉ ይሄዳሉ። ይህ ሲሆን አዲሱና ሕዝብን ማዕከል ያደረገ ታሪክ መጻፍ ብቻ ሳይሆን አዲሱ የሀገር ፍቅር ስሜት በብሔሮች፣ በብሔረሰቦችና በሕዝቦች ውስጥ ዳብሮ ይሰርዳል።

መልመጃ 1

ከላይ የቀረበውን ገለፃ መነሻ በማድረግ የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

- ?** 1. የታሪክ ምሁራ በገለፃቸው ውስጥ የጠቀሱት አዲሱ የሀገር ፍቅር ስሜት በዋናነት የሚገለጽበት በምን በምን ተገባራት ነው?
- 2. አድልዎ የሌለበት የብሔሮች፣ የብሔረሰቦችና የሕዝቦች ታሪክ በትክክል የሚጻፈው እንዴት ነው?

ለአዲሱ የሀገር ፍቅር ስሜት መገለጫ ከሆኑት መካከል ለሕግና ደንብ ተገዥ መሆን፣ የሌሎችን ሰዎች መብቶች ማክበር፣ ኃላፊነትን በብቃት መወጣት፣ አርአያነት ያላቸው ተግባራት መፈፀምና የሀገርን ሉዓላዊነት ክብር ማስጠበቅ ዋና ዋናዎቹ ናቸው።

ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች የራሳቸው ቋንቋ፣ ሃይማኖት፣ ታሪክ፣ ሥነ-ልቦናዊ አመለካከትና ሌሎች ባህላዊ መገለጫዎች አላቸው። በሕዝቦች ታሪክ ውስጥ ጎልቶ መታየት የሚገባው የመሪዎች ታሪክ፣ ወይም ሥልጣን የጨበጠው ፓርቲ ታሪክ ሳይሆን የራሱ የሕዝቡ ታሪክ መሆን ይገባዋል። አንዳንድ ታሪኮች ተዛብተው ሲጻፉና ሲነገሩ በቸልታ

መታለፍ አይገባቸውም። የተዛቡ ታሪኮች ሲነገሩ ስህተቱን ፊት ለፊት በመንገርም ሆነ በመረጃ አስደግፎ በጽሑፍ በማስፈር ማረም ሀገሪን እወዳለሁ ከሚል ዜጋ ይጠበቃል። ይህም የአዲሱ የሀገር ፍቅር ስሜት መገለጫ አንዱ መንገድ ነው።

መልመጃ 2

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

- 1. ስለ ሀገር ፍቅር ሲወሳ በዋናነት መታሰብ ያለባቸው መሠረታዊ ጉዳዮች ምንድን ናቸው?
- 2. የተዛቡ ታሪኮች ተጽፎ ወይም ወይንም በቃል ሲነገሩ ስንሰማ ሀገሪን እንደሚወድ ዜጋ ምን ማድረግ ይጠበቅብናል?

5.2 አፍራሽና ጉጂ ተገባራት

5.2.1 በአካባቢያችን የሚታዩ አፍራሽና ጉጂ ተገባራት

ምዕል 5.1 አፍራሽና ጉጂ ተገባራትን መቃወም ሀገሪን ከሚወድ ዜጋ ሆኖ ይጠበቃል

- ሥዕሎቹ ምን መልዕክት ያስተላልፋሉ?
- በሥዕሎቹ ላይ የተገለፁትን ዓይነት ተግባሮች የሚፈፀሙ ወጣቶች እናንተ አካባቢ አሉ? ካሉስ በምን በምን ጎጂ ተግባራት ላይ የተሠማሩ ናቸው?

አውጪ ጥኝ፡

በአንድ ሰፈር ውስጥ ሕዝቡን ያስቸገሩ ሦስት ሌቦች ነበሩ። እነዚህ ሌቦች ቤት በመዝረፍ፣ የአካባቢውን ሕብረተሰብ ንብረት በማበላሸት፣ የሕዝብ ማመላለሻ መኪኖችን በማስቆምና የመንገደኞችን ንብረት በመዝረፍ፣ ሴቶችን አስገድዶ በመድፈርና ሌሎችንም ብዙ ጥፋቶች አድርጎታል። ለምሳሌ፡ የውሃ ሁንግ ከመሬት ውስጥ ቆፍረው በማውጣት ይሠርቃሉ፣ የመብራትና የስልክ ገመዶችን እየቆራረጡ በመውሰድ በሀገር ሃብት ላይ ከፍተኛ ወንጀል ይፈፅማሉ።

የእነዚህ ሌቦች የጥፋት ሥራ ያስመረረው የአካባቢው ነዋሪ ተደጋጋሚ ምሥጢራዊ ስብሰባ በማድረግ ሌቦቹን ለማጋለጥ ይወስናል። ይህም ምሥጢር እንዲጠበቅም ሕዝቡ ቃል ገብቷል። ምሥጢሩን ያወጣ ሰው እንዲቀጣ ሕብረተሰቡ በአንድ ድምፅ ተስማምቷል።

ስብሰባው በሚደረግበት ቀን እንደማንኛውም የአካባቢው ነዋሪ ሌቦቹ በስብሰባው ላይ እንዲገኙ ይጠሩ ወይንስ አይጠሩ በሚለው ሃሳብ ላይ ነዋሪው ተወያይቶ የተለያዩ ሃሳቦች ቀርቦታል። ከነዋሪዎቹ አንዳንዶች “ሌቦቹ ራሳቸው በተገኙበት ስብሰባ ላይ ብናጋልጣቸው በኋላ ሊያጠቁን ስለሚችሉ እነርሱ በሌሎች ብንጠቁማቸው ይሻላል” የሚል ሃሳብ ሰነዘሩ። አንዳንድ ነዋሪዎች ግን ቁርጠኛ አቋም በመውሰድ “ሌቦቹ በስብሰባው ላይ ተገኝተው ጥፋታቸው በዝርዝር ይገለፅላቸው። ጥፋታቸውን ካመኑና የበደሉትን ሕብረተሰብ በይፋ ይቅርታ በመጠየቅ ወደ ሠላማዊ ሕይወት የሚመለሱ ከሆነና የሰረቋቸውን ንብረቶች በሙሉ ለመመለስ ከተስማሙ ምህረት ሊደረግላቸው ይገባል።

በሌብነት ተግባራቸው እንቀጥላለን ብለው ከወሰኑ ግን ለሕግ አሳልፈን እንሰጣቸዋለን” በማለት ሀሳብ አቀረቡ። የተወሰኑ የአካባቢው ነዋሪዎች ግን “የሕዝብን ንብረት ሲያወድሙና ሲዘርፉ ከኖሩ ሌቦች ጋር መደራደር ስለማይገባ ሌቦቹ በስብሰባችን ላይ እንዲገኙ ካደረግን በኋላ የፊጥኝ አስረን ለሕግ ማቅረብ አለብን” የሚል አቋም ወሰዱ።

መልመጃ 3

ምንባቡን መሠረት በማድረግ የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ፡፡

1. ሌቦቹ በሕብረተሰቡ የጋራ መገልገያ ንብረቶች ላይ የፈጸሙት የስርቆኝ ተገባር ሕዝብንና መንገዳችን ሲገዳ የሚችለው እንዴት ነው?
2. የአካባቢው ሕዝብ ሌቦቹን ለማጋለጥ ባቀረባቸው ሦስት የመፍትሔ ሃሳቦች ላይ በቡድን ተወያዩ? የትኛው የመፍትሔ ሃሳብ የተሻለ ነው? ስምን?
3. በጋራ መገልገያ ንብረቶች ላይ እንዳንድ ስጥፊዎች ጉዳት ሲያደርሱ እያስተዋልን “እኔን አይመሰክተኝም” ብሎ ማሰፍ ምን ውጤት ሲያስከትል ይችላል? በቡድን ተወያዩበት።

በአካባቢያችን የሚታዩ ጉጂና አፍራሽ ተግባራትን መቃወም ብሎም ተባብሮ ማስወገድ ከእያንዳንዱ ዜጋ ይጠበቃል። የጋራ ንብረቶች በአንዳንድ ግዴላ ግለሰቦችና በአጥፊዎች ሲበላሹ እያስተዋለ፡ “ምን አገባኝ” የሚል ሰው ጉዳቱ ዞሮ ዞሮ ከእርሱም ዘንድ መድረሱ አይቀርም። ምክንያቱም በንብረቶቹ የሚገለገለው ሕብረተሰቡ ስለሆነ ጉዳቱ ለሁሉም ስለሚተርፍ ነው። እነዚህን መሰል አፍራሽና ጉጂ ተግባራትን በጋራ መከላከል ከእያንዳንዱ ዜጋ ይጠበቃል።

መልመጃ 4

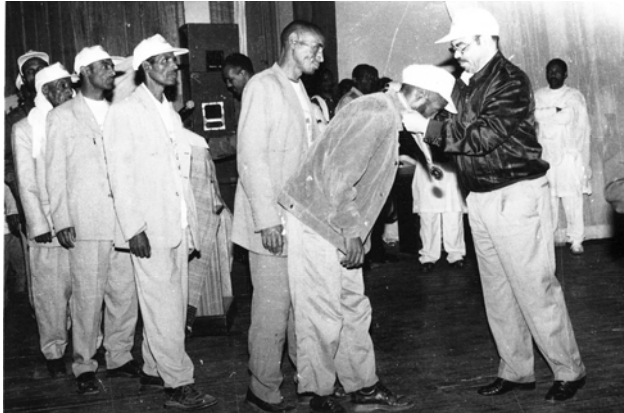
የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ፡፡

1. ከአፍራሽና ጉጂ ተግባራት ነፃ የሆነ አካባቢ እንዴት መፍጠር ይቻላል? በቡድን ተወያዩበት?
2. በአካባቢዬ የሚታዩ አፍራሽና ጉጂ ተግባራትን ለመገታት የእኔ ድርሻ በሚል ርዕስ አጭር ጽሑፍ በመጻፍ ሰክፍል ጓደኞቻችሁ እንብቡላቸው።

5.3 የልማት ፖሊሲዎችና ስትራቴጂዎች፤

5.3.1 ስህተቶችን ልማት የወጡ ፖሊሲዎችና ስትራቴጂዎች ድኅነትን በመዋጋት በኩል ያሳቸው ሚና፤

ምዕል 5.2 ተገት መሥራት ያሻልማል

ምዕል 5.3 ጠንክር በመሥራት ድህነት ይወገዳል

ምዕል 5.4 ስህገር አደገት ሁሉም የበኩሉን ስለተዋጸኑ ማደረግ አለበት

- ሥዕሎቹ በጋራ እንዲያስተላልፉት የተፈለገው መልዕክት ምንድን ነው?

- በአንድ ሀገር ውስጥ የድህነት መገለጫ ሊሆኑ የሚችሉ ነገሮች ምንድን ናቸው?

የአዲስ መንደር ወጣቶች፤

ቁጥራቸው ሰላሳ የሚሆነው የአዲስ መንደር ወጣቶች ለብዙ ዓመታት ሥራ አልነበራቸውም። ያለ ሥራ በመቀመጥ የወጣትነት ዕድሜያቸውን እያሳኩ ያሉት እነዚህ ወጣቶች መንግሥት ያመቻቸውን ዕድል በመጠቀም ከድህነትና ከሥራፈትነት ራሳቸውን ለማላቀቅ መሰባሰብና መደራጀት እንዳለባቸው ተስማሙ።

በስምምነታቸው መሠረትም አንድ “እምቢ ለድህነት” የሚባል ማህበር አቋቋሙ። በማኅበራቸው አማካይነትም በአካባቢያቸው ከሚገኝ የብድር ተቋም ገንዘብ በመበደር አባላቱን በሦስት የሥራ ዘርፎች መድበው የሥራ እንቅስቃሴአቸውን በጥሩ የሥራ መንፈስ ጀመሩ።

የመጀመሪያው ቡድን እንዲሠራ የተመደበው የአካባቢውን ነዋሪ የሰልክ፣ የውሃና የመብራት ወርሃዊ ሂሳብ ሰብስቦ በመክፈል መጠነኛ የአገልግሎት ገቢ ማስገኘት ነው።

የሁለተኛው ቡድን አባላት ደግሞ ከአካባቢው ነዋሪዎች ቤት ደረቅ ቆሻሻ እየሰበሰቡ በማስወገድ ወርሃዊ የአገልግሎት ክፍያ እንዲያገኙ ማድረግ ነው።

ሦስተኛው ቡድን በአካባቢው የሚገኘውን የኅብረተሰብን የገበያ ማዕከል በማጽዳትና ፀጥታ በማስጠበቅ ሥራ ላይ ተመደበ።

የአዲስ መንደር፣ “እምቢ ለድህነት ማኅበር” አባላት በአጭር ጊዜ ውስጥ ከፍተኛ የሥራ እንቅስቃሴ አድርገው ባስመዘገቡት ውጤት ከሦስት የተለያዩ ተቋማትና ከመኖሪያ አካባቢያቸው የቀበሌ መስተዳድር ጽ/ቤት ተሸላሚ ለመሆን በቅተዋል። በዚህም በወጣቶቹ ኑሮ ላይ ከፍተኛ ለውጥ ሊታይ ችሏል።

መልመጃ 5

ከላይ የቀረበውን ምንባብ መሠረት በማድረግ የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ፡፡

1. ወጣቶቹ ቀደም ብለው ይኖሩበት በነበረው ሁኔታ ቢቀጥሱ ወጤቱ ምን ሲሆን ይችላል ነበር?
2. የወጣቶቹን የሥራ ተነሳሽነትና ሥራ ፈጣሪነት እንዴት ትመለከቱታላችሁ? በአካባቢያችሁ ይህንን መሰል ሥራ የሚሠሩ ወጣቶች ስሉ? ካሉስ በምን የሥራ ዘርፍ ነው የተሰማሩት?
3. ብዙ ወጣቶች ሥራ ማግኘት እንደማይቻል በመገለጫ ሲያማርሩ ይደመጣል። እንደነዚህ ዓይነት ወጣቶች ቢገጥሟችሁ ምን መልስ ትሰጧችሁ? በቡድን ተወያይባችሁ።

ሀገራችን ኢትዮጵያ ድሃ ከሚባሉት ሀገራት አንዷ ናት። ከዚህ ድህነት ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ ለመውጣት እውነተኛ የሀገር ፍቅር ስሜት ያለውና በሥራ የሚያምን ትውልድ ሊገነባ ይገባል።

የሀገሪቱን የድህነት ገጽታ ለመለወጥ መንግሥት የተለያዩ የልማት ፖሊሲዎችና ስትራቴጂዎች ነድፎ በመንቀሳቀስ ላይ ይገኛል። እነዚህን የልማት ፖሊሲዎችና ስትራቴጂዎች ወደ ተግባር ለመለወጥም መንግሥትና ሕዝብ የተቻላቸውን ጥረት በማድረጋቸው የሀገራችን የኢኮኖሚ ዕድገት ለተከታታይ ዓመታት በተሻለ ደረጃ ላይ ደርሷል።

በተለይም የኢኮኖሚ ስትራቴጂው አካል የሆነው የግብርናው ዘርፍ ያስገኘው ውጤት በአርአያነት የሚጠቀስ ነው። የሀገሪቱ አርሶ አደሮችና ኢንቬስተሮች በግብርናና በሌሎች የኢኮኖሚ ዘርፎች ሽልማቶችን አግኝተዋል።

ሀገራችን በምትመራበት የልማት ፖሊሲና ስትራቴጂ መሠረት ድህነትን ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ ለማሸነፍ እያንዳንዱ ዜጋ የድርሻውን ማበርከት ይጠበቅበታል። እያንዳንዱ ዜጋ ሀገሪቱ የምትመራባቸውን የልማት ፖሊሲዎችና ስትራቴጂዎች መረዳትና ለተግባራዊነታቸው ጠንክሮ መሥራት ይጠበቅበታል። ፖሊሲዎቹና ስትራቴጂዎቹ ድክመት ካለባቸውም እንዲሻሻሉና እንዲታረሙ አስተያየት መስጠት የዜጎች ሁሉ ግዴታ ነው።

መልመጃ 6

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ፡፡

1. መንግሥት ከነደፋቸው ዋና ዋና የልማት ስትራቴጂዎች ፖሊሲዎች መካከል የተወሰኑ ኑትን በመዘርዘር ስላስገኙት ተጨባጭ ወጤት በቡድን ተወያዩ?
2. ከሀገራችን ድህነትን ለማስወገድ ከእያንዳንዱ ዜጋ ምን ይጠበቃል?

5.3.2 የጋራ ችግሮችን ለማስወገድ የበጎ ፈቃደኝነት ሚና

- የጋራ ችግሮች የሚባሉት ምን ምን ናቸው?

ቀዳሚ ነኝ እኔ፤

ለወገኔ ችግር ለወገኔ ብሶት፤
ቀዳሚ ነኝ እኔ ለድርሻዬ አቅርቦት።
ለአካባቢ ሠላም ዘብ አድራለሁኝ ቆሜ፤
ወገኔን ይመቸው በዕውቀት በድካሜ።
ብልፅግና እንዲሠሩን ችግር ከእኛ ርቆ፤
እኔ አለሁ ለወገን ያበርታኝ መርቆ።
ይሄው በፈቃዴ ራሴን አቀረብኩኝ፤
በጋራ ችግር ላይ ልዘምት ጨክንኩኝ።

መልመጃ 7

ከላይ የቀረበውን ግጥም መነሻ በማድረግ የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ፡፡

1. ገጥሙ ሲያስተሳልፍ የፈለገው ዋና መልዕክት ምንድን ነው?
2. በገጥሙ ውስጥ “እኔ” እያለ የሚናገረው ባለታሪክ ምን ምን የበጎ ፈቃደኝነት አገልግሎት ለመስጠት ነው ቃል የገባው?
3. በትምህርት ቤታችሁ አባል የሆናችሁበት የበጎ ፈቃደኝነት አገልግሎት ካለ ስለሚሠጠው አገልግሎት ተወያይባችሁ። የአገልግሎቱ ጠንካራና ደካማ ጉኝቶች ምንድን ናቸው?

ልማትን ለማፋጠን መንግሥት የሚያወጣቸው ፖሊሲዎችና ስትራቴጂዎች በዜጎች የበጎ ፈቃድ አገልግሎት መደገፍ ይኖርባቸዋል። በኅብረተሰቡ ውስጥ የሚታዩ ችግሮችን መፍታት የሚቻለው በመንግሥት

ጥረት ብቻ ሳይሆን ሕዝቡ ራሱ በበጎ ፈቃደኝነት ዕውቀቱን፣ ገንዘቡንና ጊዜውን ለጋራ ዕድገትና ልማት ማበርከት ሲችል ነው። ለምሳሌ በአንድ ሠፈር ውስጥ የእሣት አደጋ ቃጠሎ ቢነሣ የእሳት አደጋ መከላከያ መኪና እስኪመጣ አይጠበቅም።

የአካባቢው ሕዝብ በሚቻለው ዘዴ ሁሉ ተረባርቦ እሣቱን በቁጥጥር ሥር ማዋል ይኖርበታል። አደጋው ባደረሰው ጥፋት የተገደቡ ነዋሪዎች ቢኖሩም ለተገደዱት ቀጣይነት ያለው የመቋቋሚያ ድጋፍ እስኪገኝ ድረስ ፈጣንና ጊዜያዊ ርዳታ የሚያደርገው የአካባቢው ሕዝብ ነው። እነዚህን የመሳሰሉ የጋራ ችግሮችን ራሱ ጎብረተሰቡ ተረባርቦ ማስወገድ ካልቻለ የመንግሥትን ድጋፍ መጠበቅ ብቻ በራሱ መፍትሔ አይሆንም።

በግለሰብም ደረጃ የበጎ ፈቃደኝነት አገልግሎት ማበርከት ከእያንዳንዱ ዜጋ ይጠበቃል። በተጠናከረ ሁኔታ የበጎ ፈቃደኝነት አገልግሎት ሚናን ለመወጣትም በቅርባችን ከሚገኙ ተቋማት ጋር መሥራት ይቻላል። ለምሳሌ፡ በቀይ መስቀል ማኅበር አባል በመሆን ማኅበሩ በሚያከናውኖቸው ተግባራት ውስጥ በቅንነትና በተነሳሽነት በማገልገል ወይም በልዩ ልዩ ሰብዓዊ ተግባሮችና በልማት እንቅስቃሴዎች ውስጥ በበጎ ፈቃደኝነት በመንቀሳቀስ ለጎብረተሰቡ ከፍተኛ ጠቀሜታ ያለው ተግባር ማከናወን ይቻላል።

መልመጃ 8

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

1. በአካባቢያችሁ የበጎ ፈቃደኝነት አገልግሎት የሚሰጡ ተቋማት ካሉ በመዘርዘር የአገልግሎታቸውን ዓይነት ግለጹ?
2. የአካባቢያችሁ ጎብረተሰብ በበጎ ፈቃደኝነት ያከናወናቸውን ተግባሮች በተመሰከተ ሰንደቆች ገገራቸው።
3. እናንተስ በአካባቢያችሁ የበጎ ፈቃደኝነት አገልግሎት ተሳትፏችሁ ታወቃላችሁ? ካልተሳተፏችሁስ ስምን? ተወያዩበት።

5.4 ዜግነት፤

5.4.1 የዜጎች መብትና ግዴታ፤

“ሀገሪ ለእኔ ምን አደረገችልኝ ማለት ብቻ ሳይሆን፤ እኔ ለሀገሪ ምን አደረኩላት ብላችሁ ጠይቁ።” (የአሜሪካ ፕሬዚዳንት ጆን ኤፍ ኬኔዲ)

- ከላይ የቀረበው አባባል ምን መልዕክት ያስተላልፋል?

የተሟላፊያን አስተያየት፤

አቤል፡ ፋላስ፡ ሐረጎችና ዝናሽ የትምህርት ቤታቸው የሥነዜጋ እና ሥነምግባር ትምህርት ክብብ ኮሚቴ አባላት ናቸው። ከሁለት ቀናት በፊት “የዜጎች መብትና ግዴታ” በሚል ርዕስ የክርክር ፕሮግራም አዘጋጅተው ነበር። የዕለቱን ክርክር በተመለከተ የኮሚቴው አባላት በጽሑፍ የደረሳቸውን የተሳታፊያን አስተያየት በጋራ እያነበቡ ነው።

ከአንድ ተማሪ የተላከው አስተያየት እንዲህ የሚል ነው፡ “...ክርክሩን በጣም ወድጄዋለሁ። የዜግነት ግዴታችንን መወጣት የሚገባን ሁኔታዎች በተረጋጉ ጊዜ ብቻ ሳይሆን ሀገር በችግር ላይ ስትሆን ጭምርም መሆን እንደሚገባው አምናለሁ። እያንዳንዱ ዜጋ መብቱን መጠየቅ ብቻ ሳይሆን ግዴታውንም መወጣት አለበት። ለምሳሌ በአካባቢያችን አንድ ችግር ሲከሰት ተረባርቦን ችግሩን ማስወገድ ይገባናል። ይህንን አስተያየት የፍትህ ባለሙያ ላይ እነዚህ ነጥቦች ስላልተነሱ ነው።”

ሁለተኛው ደብዳቤ እንዲህ ይላል፡ “ትናንት የተደረገው የተሟላፊያ ክርክር ጅምሩ ጥሩና አበረታች ነው። ነገር ግን ተከራካሪዎቹ ማንሣት የሚገባቸውን በርካታ ነጥቦች ያነሱ አልመሰለኝም። ለምሳሌ፡ አንዳንድ ሰው በሕገወጥ መንገድ እየከበረ እኔ ብቻ የዜግነት ግዴታዬን መወጣት አለብኝ ብዬ ባስብ ምን ትርጉም ይኖረዋል። ስለዚህም በሕገወጥ መንገድ ለመክበር የሚሞክረውን ሰው በግልፅነት ማጋለጥና ከሰህተቱ እንዲመለስ ማድረግ የሁላችንም ኃላፊነት መሆን እንዳለበት አምናለሁ።”

ሦስተኛው አስተያየት የሚከተለው ነው። “አንድ ሰው ጥሩ ሥራ ሠርቶ የዜግነቱን ድርሻ ሲወጣ ብዙም ሲመሰገን አይታይም። ስህተት ፈፅሞ ከተገኘ ግን ግዴታውን አልተወጣም ተብሎ ሲከታተል ይታያል። ይህ ለምን ይሆናል? አመሰግናለሁ።” የክርክሩ አስተባባሪ ከሚገቡ አባላት እነዚህንና ሌሎችንም በርካታ አስተያየቶች ካነበቡ በኋላ በሚቀጥለው የክርክር ፕሮግራም ላይ አስተያየቶቹን አጠቃለው እንደሚያቀርቡ በመስማማት ተለያዩ።

መልመጃ 9

ከላይ የቀረበውን ምንባብ መሠረት በማድረግ በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያዩ።

1. የመጀመሪያው አስተያየት ሰጪ አንዳንድ የዜግነት ግዴታችንን መወጣት የሚገባን መቼ ነው? ተጨማሪ ምሳሌዎችን እየጠቀሳችሁ በቡድን ተወያዩ።
2. ሁለተኛው አስተያየት ሰጪ አንዳንድ ጠቃሚ ሰዎች ሕገን በማክበር የዜግነት ግዴታቸውን በሚገባ ሲወጡ አንዳንዶቹ ግን ሕገወጥ ተገባራትን በመፈፀም ኑሮአቸው ሲሳካ መታየቱ አግባብ ነው?
3. የዜግነት መብትና ግዴታውን የሚወጣ ሰው አንዳንድ መመስገን እንደሚገባውና ግዴታውን የማይወጣ ከሆነ ደግሞ አንዳንድ ስታረም እንደሚገባ በምሳሌዎች እያስደገፋችሁ በቡድን ተወያዩ።

እያንዳንዱ ዜጋ ሰብዓዊ ፍጡር በመሆኑ ብቻ ሊከበሩለት የሚገቡ መብቶች አሉት። ለምሳሌ፣ ዜጎች ሁሉ በሀገራቸው በነፃነት የመኖር መብት አላቸው። ማንም ዜጋ ከሕግ ውጪ ሊታሠርና ሊከሰስ አይገባም። የሃይማኖትና የእምነት ነጻነቱ ይከበራል። ይህ እንዳለ ሆኖ ሀገራችን እያራመደች በአለችው የዲሞክራሲያዊ ሥርዓት የአስተዳደር ዘይቤ የዜጎች ሰብዓዊና ዲሞክራሲያዊ መብቶች በአግባቡ የተከበሩናቸው። ለአብነት ያህልም ሃሳብን በነጻነት የመግለፅ፣ ማንኛውንም አመለካከት በነፃነት

የማራመድ፣ የመሰብሰብ፣ ሠላማዊ ሰልፍ፣ የማድረግ፣ አቤቱታ የማቅረብ፣ ራስን የማስተዳደር መብት በዋናነት ይጠቀሳሉ። ሆኖም የዜጎች ሰብዓዊና ዲሞክራሲያዊ መብቶች መከበር እንደተጠበቀ ሆኖ እያንዳንዱ ዜጋ ግዴታውን መወጣትም ይጠበቅበታል።

ማንኛውም ዜጋ ሰብዓዊም ሆነ ዲሞክራሲያዊ መብቶቹ እንዲከበሩለት የሚፈልገውን ያህል እርሱም የሌሎችን መብት ማክበር ግዴታው ነው። ለምሳሌ አንድ ልጅ ወላጆቹ፣ አሳዳጊዎቹ ወይም ረዳቶቹ አቅማቸው የፈቀደውን ያህል መሠረታዊ ፍላጎቶቹን እንዲያሟሉለት መጠየቅ መብቱ ሲሆን፣ እርሱ ደግሞ በቤተሰቡ ውስጥ የሚሰጠውን ኃላፊነት መወጣት ግዴታው ነው።

እያንዳንዱ ዜጋ በመብቱ በመጠቀም በአካባቢ በሚደረጉ ማኅበራዊ ጉዳዮች ውስጥ በንቃት መሳተፍ ይኖርበታል። ለጋራ ንብረት ተገቢውን ጥንቃቄ ማድረግና ሀገሪቱ ከእሱ የምትፈልገውን ሁሉ ማሟላትም የኃላፊነቱ አንዱ ገፅታ ነው።

በአንጻሩም ለአካባቢ የልማት ዕቅዶች ማስፈፀሚያ ድጋፍ እንዲደረግ መንግሥትን መጠየቅ የዜጎች መብት ሲሆን ዜጎችም የድርሻቸውን አስተዋጽኦ ማበርከት ይጠበቅባቸዋል። ለምሳሌ ከፀጥታ ኃይሎች ጉን በመሆን የአካባቢን ሠላምና ደኅንነት በአስተማማኝ ሁኔታ እንዲጠበቅ እያንዳንዱ ሰው ድርሻና ኃላፊነት አለበት።

መልመጃ 10

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

1. ዜጎች ስመብታቸው ብቻ ትኩረት ሰጥተው ግዴታቸውን ባይወጡ ምን ሲከተል ይችላል?
2. በዜግነቱ ልጠይቃቸው የሚገቡ መብቶችና ልወጣቸው የሚገቡ ግዴታዎች ናቸው የምትሏቸውን ሦስት ያህል ነጥቦች ግለጹ።

5.5 ብሔራዊ ሰንደቅ ዓላማ

5.5.1 የኢትዮጵያ ሰንደቅ ዓላማ በታሪክ ያስፈጠሩት ሂደቶች

ምዕል 5.5 ብሔራዊ ሰንደቅ ዓላማ የሱዳንግታቸን መገለጫ ነው

- ሥዕሉ ለእናንተ የሚያስተላልፈው መልዕክት ምንድን ነው?

ኩመራ አፍንጮና አባባ ጉዳ፤

አባባ ጉዳ፤ ኩልፌ እየተባለ በሚጠራው ሰፈር ነዋሪ ሲሆኑ በጨዋታ አዋቂነታቸውና በታሪክ እውቀታቸው የአካባቢው ነዋሪ ሁሉ በጣም ይወዳቸዋል። የኩመራ አፍንጮ ቤተሰቦችና አባባ ጉዳ፤ ጉረቤታዎች ስለሆኑ ኩመራ አፍንጮ ሁል ጊዜም አባባ ጉዳ፤ን ለማግኘት ዕድል አለው። ሁለቱ ሲገናኙ የሚያወሩት ቁምነገር ነው። ኩመራ አፍንጮና አባባ ጉዳ፤ ስለ ሰንደቅ ዓላማ ያደረጉት ውይይት እንደሚከተለው ቀርቧል።

ኩመራ አፍንጮ፤ አባባ ጉዳ፤ የሀገራችን ብሔራዊ ሰንደቅ ዓላማ ከመጀመሪያ ጀምሮ ቀለሙ፤ እንዳዛሬው ሁሉ አረንጓዴ ብጫና ቀይ ነበር?

አባባ ጉዳ፤ አረንጓዴ ብጫና ቀይ ቀለማት ረጂም ታሪክ ያላቸው ቢሆንም በዚሁ የረጂም ታሪክ ጉዞ ውስጥ ግን አንዳንድ ቀለማቱና አቀማመጣቸው ተለዋወጠው ነበር።

ኩመራ አፍንጮ፤ የተለዋወጡት የሰንደቅ ዓላማው ቀለማት ብቻ ናቸው ወይንስ ዓርማውም ተለዋወጧል?

አባባ ጉዳ፤ አዎን ዓርማውም ሲለዋወጥ ኖሯል። ለምሳሌ የቅርቡን እንኳ ብጠቅስልህ በአጼ ኃይለ ሥላሴ ዘመን በብሔራዊው ሰንደቅ ዓላማ ላይ የነበረው ዓርማ በትክክል ላይ ሰንደቅ ዓላማ የተሸከመ አንበሳ ነበር። የዓርማው ትርጉምም የነገ ሥታቱ የሥልጣን አመጣጥ ከሰለሞናዊ ነገድ መሆኑን ለማሳየት ነው። በደርግ የአገዛዝ ዘመን ደግሞ የአንበሳው ዓርማ ተነስቶ የሶሻሊዝምን ፍልስፍና የሚያሳይ ዓርማ በሰንደቅ ዓላማው ላይ ተለጠፈበት።

የደርግ መንግሥት ከሥልጣን ተወግዶ የኢህአዴግ መንግሥት ሀገር መምራት ከጀመረ በኋላ ደግሞ የብሔሮችን፣ የብሔረሰቦችንና የሕዝቦችን ዕኩልነት የሚያንፀባርቀው ጨረር የሚፈነጥቀው ባለ አምስት ጫፍ የኩከቡ ዓርማ በብሔራዊ ዓርማነት ፀደቀ።

ኩመራ አፍንጮ፤ አባባ ጉዳ፤ ሁሉንም አብራርተው ስላስረዱኝ አመሰግናለሁ።

አባባ ጉዳ፤ መልካም ነው አፍንጮ ተጨማሪ መግለጫ ከፈለግህ የሥነዜጋና ሥነምግባር ትምህርት መምህርህን ብትጠይቅ በሚገባ ያስረዱሃል።

መልመጃ 11

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

1. ከኩመራ አፍንጮና ከአባባ ጉዳ፤ ውይይት ምን ተገነዘባችሁ?
2. የብሔራዊ ሰንደቅ ዓላማ ቀለማትና ዓርማው በረጂም ዘመናት የታሪክ ሂደት እንዲሰወጡ የተደረገው ስምን ይመስላችኋል?
3. ብሔራዊ ሰንደቅ ዓላማና ብሔራዊ ዓርማ የማይለዩበት ምክንያት ምን ሲሆን እንደሚችል ተወያይበት።

ቀለማት ዛሬ የምናውቃቸው ሦስት ቀለማት ማለትም አረንጓዴ፣ ብጫና ቀይ ብቻ አልነበሩም። የታሪክ ተመራማሪዎች እንዳረጋገጡት በተለያዩ ዘመናት መሪዎች ሥልጣን ሲይዙ የተለያዩ ዓይነት ቀለማት ያላቸው ሰንደቅ ዓላማዎች ያውለብልቡ ነበር። ለምሳሌ በዳግማዊ አፄ ቴዎድሮስ ዘመን ይውለበለብ የነበረው የሰንደቅ ዓላማ ቀለማት ደማቅ ቀይ፣ ነጭና ሰማያዊ የነበረ ሲሆን

በአጼ ዮሐንስ ዘመንም እንዲሁ አረንጓዴ ብጫና ቀይ ቀለማት ያሉት ሰንደቅ ዓላማ ይውለበለብ እንደነበር አንዳንድ የታሪክ መረጃዎች ይጠቁማሉ።

ዳግማዊ አፄ ምኒልክ ጥቅምት 25/1882 ዓ.ም ንጉሠ ነገሥት ተብለው ዘውድ ከደፉ በኋላ አረንጓዴ ብጫና ቀይ ቀለማት (አንዳንዴ አቀማመጡ ቢዘበራረቅም) የሰንደቅ ዓላማው ቀለማት ግን እንዳለ ቀጥለዋል። በንግሥተ ነገሥታት ዘውዲቱ ዘመንም አረንጓዴ፣ ብጫና ቀይ ሰንደቅ ዓላማችን በስፋት ይውለበለብ ነበር።

የኢትዮጵያ ብሔራዊ ሰንደቅ ዓላማ ኅብረ ቀለማትና አቀማመጥ ምን መምሰል እንደሚገባው ለመጀመሪያ ጊዜ በሕግ ተደንግጎ ሊወጣ የቻለው በአፄ ኃይለ ሥላሴ ዘመነ መንግሥት በ1948 ዓ.ም. በተሻሻለው ሕገመንግሥት ነበር።

ቀደም ሲል የተጠቀሱት ነገሥታት በሰንደቅ ዓላማው ላይ፣ "ሞአ አንበሳ ዘእምነ ነገደ ይሁዳ" ወይም "አሸናፊው የይሁዳ ነገድ አንበሳ" የሚለውን የዘር ግንዳቸውን የሚወክልላቸው ዓርማ ነበራቸው። በዘመነ ደርግም እንዲሁ አረንጓዴ ብጫና ቀይ ሰንደቅ ዓላማችን ቀለማት እንዳሉ ቢቀጥሉም ዓርማው ግን የወቅቱን የሶሻሊዝም ፍልስፍና እንዲወክል ታስቦ ተለውጧል።

አሁን በተያያዘነው የዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ደግሞ አረንጓዴ፣ ብጫና ቀይ ቀለማት እንዳሉ ሆነው እኩል ርዝመት ባላቸው መስመሮች የተሰራው የኮከቡ ዓርማና የሚፈነጥቀው ጨረር የብሔሮች የብሔረሰቦችና የሕዝቦችን እኩልነት እንዲያንፀባርቅ ሆኖ የተዘጋጀ ነው።

መልመጃ 12

በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያዩ።

- 1. ከአፄ ኃይለ ሥላሴ ዘመን ጀምሮ እስከ ዛሬ ድረስ በነበሩት ሦስት ሥርዓቶች በብሔራዊ ሰንደቅ ዓላማችን ላይ የነበረው ብሔራዊ ዓርማ እንዴት ይለዋወጥ እንደነበር ከመምህራችሁ ጋር ተወያይተው።
- 2. የኢትዮጵያ ብሔራዊ ሰንደቅ ዓላማ ከጥንት ጀምሮ አረንጓዴ፣ ብጫና ቀይ ቀለማት ነበሩት ብሎ ሰሚክራክር ሰው ምን መልስ ትሰጣላችሁ?

የምዕራፍ ማጠቃለያ

አዲሱ የሀገር ፍቅር ስሜት መገለጫ በዋናነት የብሔሮችን፣ የብሔርሰቦችንና የሕዝቦችን ታሪኮችና ባህሎችን ማዕከል በማድረግ ሲሆን ሀገርን መውደድና ሕዝብን ማክበር የሚገሰጸው ደግሞ ስሕግና ደንብ ተገዢ በመሆን ነው። የራሳችን መብት እንዲጠበቅ የምንፈልገውን ያህል የሌሎችንም መብት ልንጠብቅ ይገባል። ሀገሪን የሚወድ ሰው የተሰጠውን ኃላፊነት በብቃት ይወጣል፣ ሰንብረተሰቡም እርሻደነት ያሳቸው ተግባራትን ይፈፅማል። የሀገሪንና የሕዝቡን ትክክለኛ ታሪኮችና ባህሎች መገንዘብ፣ የተዛቡ ታሪኮችንም ማስተካከል የእያንዳንዱ ዜጋ ድርሻ ነው።

አዲሱ የሀገር ፍቅር ስሜት የሚጀምረው አካባቢን በሚገባ በማወቅና የጋራ መገልገያ መሣሪያዎችን በጥንቃቄ በመያዝና በመንከባከብ ነው። ከዚህ በተጨማሪም ለሀገራችን ልማት መፋጠን የወጡ የልማት ፖሊሲዎችና ስትራቴጂዎች ድህነትን በመዋጋት በኩል ያሳቸው ሚና የሳቀ ቢሆንም በበጎ ፈቃደኝነት ተሳትፎ ካልተደገፈ የተጠበቀው ወጤት ሳይመዘገብ ይችላል። ይህንን ወጤታማ ተግባር ለማከናወን ደግሞ ዜጎች ሁሉ መብትና ግዴታቸውን በሚገባ ሲገነዘቡ ይገባል።

ብሔራዊ ሰንደቅ ዓላማችን ለሀገራችንና ለሕዝባችን ያሰገን ፍቅርና አክብሮት መገለጫ ብቻ ሳይሆን የረጅም ዘመናት ታሪካችን ምስክርና ምልክትም ጭምር ሲሆን ተገቢው አክብሮትና ክብር ሲሰጠው ይገባል።

የምዕራፍ ቀጠላ ቃላት

- ፖሊሲና ስትራቴጂ፡** ለሀገር ልማት አፈፃፀም ውጤታማነት መንግሥት የሚያወጣው ሕግ፣ የሚደነገገው ደንብና መመሪያ።
- አውላጭ፡** ቀደም ያለው ማህበረሰብ ወንጀለኛችን ወይም አጥፊዎችን ከመሃከሉ አጋልጦ ለፍርድ የሚያቀርብበት ባህላዊ ሥርዓት ሲሆን “አውጣጡልኝ” ከሚለው ቃል የተገኘ ነው።
- ሱዓላዊ መንግሥት፡** የዳር ድንበሩ ክብር በዓለም አቀፍ የተከበረሰት ነፃ መንግሥት።

የምዕራፍ የክስሳ ጥያቄዎች

ቀጥሎ የቀረቡትን የክሰሳ ጥያቄዎች በደብተራችሁ ላይ ገልብጣችሁ ሥሩ።

I. የሚከተሉት ዓረፍት ነገሮች ትክክል ከሆኑ «አውነት» ስህተት ከሆኑ «ሀሰት» በማለት መልሱ።

1. የብሔሮች፣ የብሔረሰቦችና የሕዝቦች ታሪክ እንዳይዛባ ለማድረግ እያንዳንዱ ዜጋ ድርሻ አለው።
2. ለሕግና ደንብ ተገዢ ለመሆን እያንዳንዱ ዜጋ የሕግ ዕውቅት አያስፈልገውም።
3. መብታችንን ከመጠየቅ በፊት ግዴታችንን መወጣታችንን ማረጋገጥ አግባብ ነው።
4. ብሔራዊ ሰንደቅ ዓላማችን የነፃነታችንና የረጅም ታሪካችን ምስክር ነው።
5. እያንዳንዱ ዜጋ የአቅሙንና የዕውቀቱን ያህል ለኅብረተሰቡ አርአያነት ያለው ተግባር ሊፈፅም ይገባል።
6. በሀገራችን የተዛቡ ታሪኮችን የማስተካከል ኃላፊነት የታሪክ ምሁራን ድርሻ ብቻ መሆን ይገባል።

II. በ “ሰ” ሥር የተዘረዘሩትን በ“ሀ” ሥር ካሉትጋር አዛምዱ።

ሀ	ሰ
1. በነፃነት ሃሳብን መግለፅ፤	ሀ. ምሥጢርን መጠበቅ።
2. መብትና ግዴታን ማወቅ፤	ለ. ጎጂ ተግባር።
3. የልማት ፖሊሲዎችና ስትራቴጂዎች፤	ሐ. አፍራሽ ተግባር።
4. አንዱ የታማኝነት መገለጫ፤	መ. አርአያነት ያለው ተግባር።
5. ራስን ለባዕድ ሱስ ተገዥ ማድረግ፤	ሠ. ድህነትን የማስወገጃ ስልቶች።
6. የሀገርን በጎ ገጽታ ማጉደፍ፤	ረ. ዲሞክራሲያዊ መብት።
7. የጋራ መገልገያን መንከባከብ፤	ሰ. የዜጎች ኃላፊነት።

III. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛ የሆነውን መልስ ምረጡ።

1. የአዲሱ የሀገር ፍቅር ስሜት መገለጫ ከሆኑት መካከል፤
 - ሀ. የተዛቡና ያልተዛቡ ታሪኮችን ለይቶ መረዳት፤
 - ለ. ለሕግና ደንብ ተገዢ መሆን፤
 - ሐ. አርአያነት ያለውን ተግባር ማከናወን፤
 - መ. ሁሉም መልስ ሲሆን ይችላል።
2. አፍራሽና ጎጂ ተግባራትን መከላከል ያስፈልገበት ምክንያት፤
 - ሀ. የእያንዳንዱ ዜጋ የግል ኃላፊነት ስለሆነ ነው፤
 - ለ. የኅብረተሰቡ የጋራ ኃላፊነት በመሆኑ ነው፤
 - ሐ. የሕግ አስከፊነት አካል ድርሻ ብቻ ስላልሆነ ነው፤
 - መ. ሁሉም መልስ ይሆናል።

- 3. ለሀገራችን ልማት የተነደፉ ስትራቴጂዎችና ፖሊሲዎች፤
 - ሀ. ተግባራዊ የሚሆኑት በመንግሥት ጥረት ብቻ ነው፤
 - ለ. መውጣታቸው ብቻ ለውጤታማነት በቂ ነው፤
 - ሐ. መሻሻል አይገባቸውም፤
 - መ. ለተግባራዊነታቸው የመንግሥትና የዜጎች የጋራ ጥረት ወሳኝ ነው።
- 4. የዜጎችን መብትና ግዴታ በተመለከተ ትክክለኛው ሃሳብ የትኛው ነው?
 - ሀ. የዜጎች መብት በሕገመንግሥቱ ተረጋግጧል፤
 - ለ. የዜጎች መብትና ግዴታ በተግባር መፈተን አለበት፤
 - ሐ. መብቱና ግዴታውን ሁሉም እንዲያውቀው መደረግ አለበት፤
 - መ. ሁሉም መልስ ሊሆን ይችላል።

IV. የሚከተሉትን ባዶ ቦታዎች በትክክል ቃል ወይም ሀረግ ሙሉ።

- 1. ከሀገራችን ድህነት እንዲወገድ እያንዳንዱ ዜጋ መንግሥት ለሚያወጣቸው _____ እና _____ ተፈጻሚነት የድርሻውን ሊወጣ ይገባል።
- 2. በራስ አነሳሽነት የሚፈፀም ተግባር _____ ተብሎ ይታወቃል።

V. ለሚከተሉት ጥያቄዎች አጫጭር መልሶች ስጡ።

- 1. የጋራ መገልገያ መሣሪያዎች በጥንቃቄ ጉድለት ቢበላሹ በኅብረተሰቡ ላይ ምን ችግር ሊከተል ይችላል? በምሳሌ አብራሩ።
- 2. መንግሥት ለሚነድፋቸው የልማት ሥራዎች የበጎ ፈቃደኝነት አገልግሎት እንዴት ሊያግዝ ይችላል?